

Domači Prijatelj.

==== Vydov mesečník. ====

Letník I.

V Prazi, 1. novembra 1904.

Štev. 8.

ROMAN ROMANOV:

FANI.

1.

Mimo sem šel in vame je vprla
svoje veliko in lepo oko, —
takrat se v duši je nekaj zganilo,
takrat na skrivnem čez srce je šlo...

Že je plavala noč iz daljave,
prva zvezda gorela je že,
mrak je prihajal iz gozdov temnih —
tiho se je budilo srce...

2.

Molčijo široki travniki
in vse drevje spi —
Tebe se spominjam
sredi samotne noči...

Oh, ti nič več ne veš
za plamen vroč,
ki v prsih drhti, trepeče
dan in noč...

3.

Vse je brezupno, Fani,
in sanje in ljubav;
prišlo je kot glasovi
iz tujih daljav.

Odplavalo je kot glasovi
v dalje bogvekam —
in ti si sama na svetu
in jaz sem čisto sam...



IVO TROŠT.:

USEHLA VEJA.

Silhueta.

Kakih šestdeset let bo tega, kar so ga krstili na ime sv. Jožefa, doma so ga pa klicali s hišnim pridevkom Simonov Jože. Velik ni bil a širok in močan, z desno nogo je nekoliko opletal, zato so trdili, da Simonov Jože kosi pozimi in poleti koder hodi.

Tisto leto po očetovi smrti so mu izbrali ženko pri Tkalcu na Ponikvah. Nista se prav poznala prej, pa se nista posebno sporazumevala niti poslej. Toda delo ne praša, kdaj se kmetiška človeka začneta, kdaj nehata prepirati: storjeno mora biti. No, Micka Tkalčeva je bila navajena delati in ni se strašila niti Jožetovega godrnjanja, ne tašče in ne Jožetove sestre Ance, ki so trdili o nji, da je bebasta mnogo nad navadno potrebo. Micka je bila v hiši največkrat gospodar, gospodinja, hlapec in dekla obenem.

Morda bi se bilo še vse zravvalo kakor koli, ko bi bil Bog blagoslovil ta zakon z vidnim blagoslovom v podobi kopice otrok. Ali kakor prvo leto nič, tako še dalje in dalje ni maralo nič človeškega zajokati pod Simonovo streho le vedno večji nemir in nezadovoljnost sta silila v hišo. Tašča se je z Anco preselila na nasprotni konec dvorišča, kjer jima je moral Jože v stanovanje predelati kos nekdanje kašče. Z ženo pa Jože včasih ni govoril po cele tedne. Zjutraj je odhajal na polje ali še raje v gozd in se zvečer vračal truden, zdelan, sam sebe sit spat. Micka je morala imeti med drugačnim delom drugačno zabavo. Že od nekdanj je priznavala, da ji ni zoprn sosedov Jože, ki je podnevi rad pristopil prijet za nujno delo, zvečer povasoval na ognjišču ob tleči žerjavici, poleti pa na klopi pred večnimi vrati.

Stara mati je tudi skrbela, kako bo z rodbino, ako mladima mine mladost brez otrok. Celo Anca je pasoča živino ali hodeča z Jožetom v gozd računala strahoma, kako neprijetno bo, če bo morala ona, da si ni tako neumna, kakor jo sodi ljudska zlobnost, vedno brezplačno služiti kot pastir in volar pri hiši.

Le Micka je včasih potolažila moža, ko je redek žarek miru in sprave posipal pod Simonov krov: „Bo že, bo že, sčasoma bo že! Potrpite, potrpimo!“

* * *

In res so potrpeali in res je bilo — a kako ?

To je premišljal šestdesetletni Šimonov Jože, ko je stopal poslednji dan gospodar lepega posestva tisto jesensko jutro po polju med njivami, in nevšečno zatezal levo in desno stran ustnic, kar se je godilo samo tedaj, ko mu je kdo očital, da je za nič in da je — jalovec. Jože je počasnih korakov meril obronek njive, kjer je rasla ajda, ki jo bo pošiljal v mlin — njegov zet. Zato mu je žalost polnila srce.

Popoldne pripeljajo itak zetovo balo, jutri bo poroka, s tem pa tudi konec Šimonovega Jožeta gospodarske slave, ki ga je skoro štirideset let zvesto spremljala na posestvu, kakor mu ga je izročil rajni oče. Zapravil ni ničesar a pridobil? To je premišljal vprav sedaj.

Vsi vrstevniki so pridobili več in z manjšo nesrečo. Poleg srečnih dni so mu silili v spomin tudi nesrečni, seveda. Sestra Anca — je moral priznati, dasi nerad — je pridobila veliko več kot on. Sicer res nekoliko škili na obe očesi, tudi postave je bolj nizke in čokate in ljudje govore na glas, da se ji bolje podaje kosa kot grablje in srp, bič bolje nego kuhalnica in šivanka. Tudi koža ji je zagorela in čvrsti konci črnih brčic pod nosom so menda verjeli ljudski trditvi, da je Anca zmogla več moške nego ženske postave.

Pri Šimonovih so se od nekdanj ustavljali Rezijani brodeči po premnogih opravilih iz svoje tesne domovine po širnem svetu.

Črnookega Rezijana Tonina se je predobro spominjal Jože tisti dan pred svatbo svojega zeta. Živahen dečko je rad posedal s sosedovim Jožetom na Šimonovem ognjišču, rad gledal ženskam v oči in se šalil z njimi, kakor bi se ne znal za ves svet noben domač mladenič. Šimonov Jože je bil sam večkrat v zadregi, na koga naj se jezi huje: na sosedovega ali na Tonina, ker sta mu oba dražila ženo in ji nagajala, da često ni vedela kdaj je osolila mleko, opoprala kavo ali zabelila — neslan krop, dočim je Anca gledala vse to samo od daleč in ne brez zavisti.

Jože je topotnil z nogo po ajdovem strnišču: predobro je pomnil, da je domači župnik pozval sosedovega Jožeta in njegovo Micko na odgovor zaradi prevelike prijaznosti. Skupno sta šla in se navzlic prepovedi — tudi vrnila skupno. Jože je pomnil predobro, kdaj je zagrmelo po vasi, da se je prijemal za glavo on sam, pa tudi vsakdo, ki je pojmlil, kaj pomeni novica: Šimonova Anca se je odpravila z vso potrebno resnobo na tisto večno žensko pot, ki podijo po nji zakonske in nezakonske matere — v Rim. Kodrolasec črni Tonino je bil pa njen svetovalec.

Šimonova Micka je vihala nos in skrivnostno namigavala sosedovemu Jožetu, Ancina mati je jokala sramote noč in dan, hči je molčala in Jože je rekel, ko je otrok prvič zajavkal poleg Ance v nekdanji kašči: „Pa naj bo; smo vsaj preskrbljeni za pastirja“. Anca je pa popravila z možkim, debelim glasom: „Pastirica bo, Jože, pastirica!“ In Jože je pristavil:

„Tudi dobra, da bo le pasla zastonj; saj bo domača, kaj bi ne?“ Rezijana pa od tedaj ni bilo več k Šimonovim.

Kot hruška hruški je bila Ančka podobna materi. Ljudje so se privadili Ančke kakor so se matere Ance, pusti dovtipi so ponehali, mir je usnival javno mnenje naše vasice, dokler ga ni pretresla hujša novica. Ta pa gane Jožeta še danes, da vzdihne: „Oh, oh! Pa to da sem zaslužil! Kdaj sem zaslužil?“

Ko je bilo Ančki nekaj nad šest let, ste se nje mati in hiš na gospodinja neko dopoldne resno sprli zaradi pravice o nasledstvu pod Šimonovim krovem. Obveljala je seveda trditev Ančina, da si ji niso tega priznali, da bo prej deležna gospodinjstva Ančka nego Mickini otroci, ki jih še ni Bog dal.

Tiste dni potem se je vzdignil sosedov Jože in šel v Ameriko za drugimi vojaki. Za njim je v enem mesecu skrivaje odpotovala — Šimonova Micka. Šele od morja je sporočila možu in Tkalčevim na Ponikve, naj je ne iščejo in ne poprašujejo za njo, ker je šla čez morje, kjer jo čaka sreča, ki bi je pri možu čakala zastonj.

Kakor strela je to zadelo Šimonovo hišo; onemogla mati je Jožetu vsled skrbi, sramoti in žalosti umrla tisto zimo, on sam je hiral vidno kakor sušiča se veja na drevesu.

Anca poslej sicer ni več pasla, saj jo je nadomeščala hčerka; opravljala je hišna opravila, ki jih je bilo mnogo preveč — opravljala, kakor jih je znala. Z njenim znanjem pa ni bil Jože skoro nikdar zadovoljen. „Kar ni, pa ni“, je rekel in se premagoval do solz. Hlapca je bilo treba najeti, delavcev je primanjkovalo in polje je kazalo sledi slabe gnojitve, nedostatne obdelave in s tem — slabega gospodarstva.

Da bi dal kaj v najem, je bilo Jožeta sram, ker se je bal, da bi šele s tem priznal javno, kako pogreša marljivih rok — pobegle žene. Raje je delal noč in dan, trpel tudi škodo ter zabavljaj, da ni bila nikdar nič vredna, samo da si je hladil srce.

* * *

Mala Ančika, da si povsem materine postave in njenega lica, ni bila v vedenju, živahnosti in vporabnosti kar nič podobna Anci. Stric Jože se je često sam rázvedril v njeni navzočnosti, ko ga je kratkočasila z brezskrbnim ščebljanjem in zvonkim smehom. Ob tem stric sam ni mogel drugače nego da se je spominjal prošlih časov, ko sta še vasovala na ognjišču sosedov Jože in Rezijan Tonino. Menil je, da sliši iz dekletovega hihetanja Toninov smeh.

Jože je pisal iz Amerike večkrat, a Šimonove Micke ni omenil, kakor samo v poslednjem listu, da se je ločila od njega takoj po prihodu v Ameriko, se preselila k znanecem in rojakom, jim kuhala, prala, potem samostojno začela gostilno in z malim, a pogostim dobičkom množila svoje prihranke. Trde baje — je pisal — da se misli vrniti domov, ker ima že dovolj dolarjev in se je naveličala bogateti na novem svetu. Ta opomnja ni ugajala

Šimonovemu, kaj šele ženin prihod. Uredili so bili namreč že vse zastran prepisa posestva na Ančko, ko se je neki večer oglasila v veži tuja ženska: „Bog daj dobro, ljudje božji. Po dolgih letih se vidimo. Ali me ne poznate?“ Glas še nekdanji, tudi pogled in hoja toda lice, stas, odločnost so razodevali, da je bivala Micka v drugem zraku, pa tudi v drugih razmerah. Vse je kazalo pogum svobodne Amerike. Odločno je stopila čez prag nekdanjega doma, ki ji ni bilo sojeno osrečiti ga z materinsko ljubeznijo, odločno je priznala svojo zmoto in obenem izjavila, da je delala za njo dovolj pokore; zato se nikakor ne misli prikrajšane glede svojih pravic v tej hiši. „Toliko imam, da se lahko pravdam nekaj let; v tem času mora to — le vse v zrak za same troške. Meni pa le ostane še toliko, da se mi ne bo treba potiti za kruh do smrti. Vse pa zaslužno pošteno in vestno — priče moji rojaki, ki sem bivala med njimi.“ Kdo naj ji ugovarja? Jože ni bil v jeziku nikdar preveč gibičen, Anca še manj; Ančka se je radovala nekdanje tete, njen ženin — Groga — pa tetinih dolarjev.

Treba je bilo prenarediti ženitno pismo, kakor je hotela „ona“. V tem je čutil Jože novo ponižanje, da je namreč zdaj še manj gospodarja v hiši kot pred ženinin odhodom v Ameriko. Jutri se pa začne zanj popolna prostost, osamelost, Živa duša ga poslej ne pogledala več in za njim se bodo ozirali kot za človekom, ki je zastoj živel na svetu — suha veja. Takšen je bil račun ž njim in sestro Anco, ki je vsaj vzgojila hiši gospodinjo, da ji poleg nje ne bo nikdar krivice. Njegova žena Micka je mislila, da hodi sreča mimo ljudi v Ameriki kar po eni nogi in siplje iz krila suho zlato, kakor jesen ormenelo listje z drevja. Sreče sicer „ona“ ni vjela, a tudi zabila ni nabrati suhega listja v podobi veljavnega denarja ter si je ž njim zagotovila zanesljiv obstanek na tem — in onem svetu. In on, Jože? — Brez dobička v gospodarstvu, brez dobička v življenju. Poslej za časta nehvaležna, dolgočasna bodočnost brez sočutja, spoštovanja. Vsi bodo gledali, kdaj se jim umakne na oni svet, kako rad bi se jim še danes, še nocoj! Potrebno je, če že ne končati, vsaj premeniti to življenje. Delati ne more več kot nekdanj, pohajača bo vsakdo grdo gledal pri hiši, vžitek je pičel, „nji“ se ne mara klanjati, še manj pokoriti ...

* * *

Vriskali so fantje tisto nedeljo zvečer, ko so pripeljali balo pred Šimonovo hišo, tudi Groga je vriskal in vspodbujal starega gospodarja, naj se veseli z drugimi. Ančka je silila strica, naj pije, da pojdeti pozneje plesat mazurko. Jože je mislil, da vse to govore nalašč in njemu v zasmeh. Celó žena mu je ponujala pijače, pa nji bi bil najraje zagnal kupico v obraz. Jutri ga prekrste v „starca“ pri hiši. Ta misel je bila kakor pred njim zevajoče brezdnó, kamor ga rine brezozirni tok življenja. Kdo naj ga reši?

Spravil se je spat. Toda hrup, ples, petje, vrisk spodaj v veseli družbi mu je vezalo v srce. Ali se ne vesele samo na račun njegove nesreče? O, ko bi le mogel koga zaradi tega naravnost sovražiti in mu očitati, da je kriv njegovih nezgod? Ko bi mogel vsaj umreti!

Pozno je ponehal trušč pri Šimonovih, a Jožetu v glavi je še razbijalo kakor v kovačnici. Vroče kaplje so mu rosile čelo in nevoljno je pričakoval, kdaj pride žena za njim, a ni je bilo. V kuhinji je ostalo preveč opravila, da bi mogla iti leč tako kmalu po odhodu vesele družbe. Šimonova hiša mora tudi pokazati jutri še bolj kot danes, kaj je in kaj premore.

Jožeta je začela boleti glava lahko že samo od premnogih duhov, ki so se širili po vseh hišnih kotih. Zadremal je in sanjal hude sanje: samega sebe je videl, kako so ga potegnili iz vode, kako se mu posmehujeta Tonino in sosedov Jože. Z rokama je še vedno krilil po zraku, a iz za rokavov mu je tekla voda, kakor kri topla in rdeča ter rdela travo pod drevesom. Obrnili so ga z glavo navzdol in tudi iz ust mu je vrela kri. O, kako grd je bil! Skusil je odpeti ovrtnik ter drgniti samemu sebi vrat in prsa, pa ni mogel. Domov teče torej po nožič, da bi prerezal in vpije spotoma: „Micka, Micka! Reši, reši!“ V tem kriku se je prebudil, zakaj Micka ga je krepko sunila pod rebra. Potem mu je dela levico na vroče čelo, segla po hladilne pijače in mu ž njo močila jezik. Spoznala je, da je Jože bolan, zelo bolan.

Zjutraj je slišal streljanje in godbo spremljajočo svate v cerkev, njegove misli je pa spremljala ista godha do vprašanja, kakšna smrt bi bila najlepša in — najlozja. Potem ni slišal dolgo dolgo ničesar več. Zdelo se mu je da vidi zapuščeno ravnino brez sence, brez drevesa, brez znamenja življenja. Tu — le umreti Jože — si misli; nobeden te ne videl. Kako je že umri Črnejev Ivan, ki je padel na koso in si prerezal na rokah žile? Smehljaj se je umiraje, smehljaj mrtev. Jože ne pomišlja: brzo vzame nožič in potegne krepko počrez v zapestju, kri je tekla po puščobni ravnini, tekla v potoku, Jože se je smehljaj, zakaj videl je, kako plava po nji njegova duša. „Da se nisem obesil, utopil! Potem bi ne mogel v nebesa, tako pa —“. Micka ga je prebudila s svojim jokom: „Čemu se jočeš?“, jo praša nevedoč, če bdi ali sanja. „Ker si nam napravil — danes — tako sramoto“. — „A ti, ki si zbežala v Ameriko?“ — „Pa sem se premislila med potoma, ko mi je priznal preiskujoči zdravnik, da mi Bog ni podelil materinstva. Pri zapeljivcu nisem bila niti eno minuto. Piši domačim ljudem, piši, pa izveš resnico“.

„Torej res! Tudi ti si nekaj dosegla na svetu. Le jaz sem ostal. usehla veja“. — „Pa smo se vendar vsi opirali nanjo“.

„Do danes“ — ko se je vlomila. Micka, moja žena oprosti.

„Pojdi z mano!“ — „Mir z rokama! zapove ona „morda še ni prepozno“.

Stegnil je roki, za pestjo obvezani da bi jo objel, pa se je ustrašil obvez. Iz za rokavov je zopet curela kri po podu in lahna sopara se je dvigala iz nje v zrak. — Bilo je že prepozno.

„Micka, moja žena! O, da ne morem živeti, sedaj — ko te poznam! — Škoda, škoda!“ Jože se je smehljaj, žena je jokala.

* * *

Pri Šimonovih je utihnila godba. Na svatbeni dan so imeli mrliča. Odkrhnila se je usehla veja od zdravega debla.



BORISOV:

VIHAR.

Črne oblake vihar drvi
čez trepetajočo ravan,
reka otožno šumi in grmi
daleč na južno stran.

Žalostno pesem lesovi šume,
pesem uničenih nad ...
A kaj viharju vse mile tožbe,
cvetje, mladost in pomlad? — —

Črni oblaki nad mano so šli
in mi strli mladost;
zdaj poteptana v krvi leži
moja ubita mladost.



LEA FATUR:

DVE ZAKONSKI DVOJICI.

Govorili so lani, da bode huda in dolga zima. Hotelier „Deželnega dvora“, previden mož, se je pogodil z Izancem, da mu pripelje par vozov lepih bukovih drv. Ko jih je pripeljal Izanc, so mu pomagali Rojčevi hlapci skladati. Napili so se na ta račun jeruša in bili prav dobre volje; torej so se pridušvali in kleli, da se je delala tema.

Skladali so ogromna polena enkrat na hrbet, enkrat na gladko, da stoje bolje. Bil je lep kup drv, prišle so partije na hodnike, okna, celo na dvorišče in ugibale modro, če je naredil hotelier dober „Gešäft“ z premetenim Izancem.

*

Tudi žagarji so prišli in klicali hotelierja.

Stali so pred kupom drv, drvarji v potnih srajcah, v oguljenih hlačah, žilavih rok, in hotelier v elegantni obleki, z naočniki, vihajoč si brke z belo roko. Pogajali so se in pridušvali, mož je bil trd, slednjič se je pogodil z mladim žagarjem, po šestdeset krajcarjev od enega reza.

In prišel je žagar z mlado ženo, prinesla sta neko leseno stvar, postavila jo, položila na njo polena po čez, nastavila žago in škr... je šla enakomerno, dokler ni padlo poleno narazen.

Nekaj dnevov je budilo žage enakomerno škripanje prebivalce „Deželnega dvora“ rano iz spanja in spremljalo jih z kratkim presledkom do poznega večera: krog žagarja in nje so rastli kupi prerezanih polen. Včasih je opešala roka, pogledala sta se in delala z novo močjo.

Hotela sta zaslužiti za dneve, ko bode zibala mlada žena, ko ji bode donel otročji jok, kot najslajši spev.

Tiste dni se je pripeljala v hotel bolna gospa. Spremljal jo je lep, črnkast mož. Zahteval je sobo od prihitevše hišne, vščipnil jo v lice in izročil ji gospo. On sam je šel v gostilniško sobo, da se oddahne pri lepi natakariči. Kajti mučno je cvetočemu možu pri bolni, starajoči se ženi. V njemu kipi še življenje, od nje se poslavja. Hoče se mu živeti, a ona, žena, visi ko klop na njemu. Bila ni nikoli lepa, vendar je bila čvrsta, cvetoča, ko jo je snubil, oziroma, njene tisočake. Da je bila štiri leta starejši od jega ni porajtal takrat; prevzel je zadolženo posestvo in ni si mogel izbirati žene po svoji duši.

Delala je neumorno, ljubila ga do dosadnosti. Kaj njemu njena ljubezen -- gledal je po drugih. In sedaj, kaka je postala, še za pogledati ni, sram ga je hoditi z njo. Bolezen jo je izmučila. Modre pege se ji delajo po sencih in pod očmi. Krog ustnic se ji spušča rumeni sprišč, po zobeh se ji vleče ostudna vlaga, neugoden duh ji prihaja iz ust. Oči so kalne, nos upadel, ušesa vela, koža sajasta; ohlapno visi obleka na telesu, vsaka stvar jo tišči.

Prišlo je baje iz prehlada, drugi so trdili od napora. Trajalo je že par let in postajalo vedno huje. Stopilo ji je v čreva in dušilo, kedar je kaj povžila. Bili so dnevi, ko se je hranila s samo čisto juho in gledala s solznimi očmi, kako je on obiral tolsta bedra puranov in gosi. Sama se je trudila s pitanjem, a še pokusiti ni smela. Za malo se ji je zdelo, da on je, ko ona ne more. Grenila mu je življenje s to boleznijo. Zdravniki so svetovali operacijo kot edino sredstvo, ona pa se je bala umreti pod nožem, bala pustiti moža drugi -- poskušala je domača zdravila, razne kopeli, sopare i. t. d. -- poslušala vse „umne“ žene in mučila se dalje.

Sedaj pa ni šlo več, pripeljal jo je v bolnišnico k operaciji. Če umrje, mala škoda! Saj je žensko blago dober kup. Dobil

bode ženo po svojem okusu, visoko, bujno in plavolaso. Domoval bode ž njo na svojem lepem posestvu, ki je sedaj hvala trudu in denarju sedanje žene, brez dolga.

Pravil je vse to natakariči s ciničnim posmehom in pil. Natakariča mu je pritrjevala, da tak lep mož zasluži lepo ženo in menila že, da je posestnica. Urnih korakov je prišla hišna, visoka in ravna kot jelka, z zlatorumeno kito krog čela. Z ostrim pogledom ga je premerila in rekla, da ga pričakuje gospa h kosilu. Ker bilo je poldan, zvonilo je glasno od vseh strani, ob štirih pa je morala žena biti v bolnišnici.

„Saj pridem kmalo,“ se je oprostil ljubeznjivi mož pri natakariči in šel počasi v prvo nadstropje. K čemu ga kliče, on je zadovoljen, da je ne vidi.

Sedela je že pri mizi v pusti hotelski sobi. Oblekla je široko haljino in gledala trudno iz svojih neštetihi gub. Držala se je s silo po koncu, hotela je kositi še enkrat s svojim možem, pred morebitno smrtjo. Hotela je jesti, da bode bolj močna, ko pride pred zdravnika.

Na mizi je stalo kosilo, prijeten duh je prihajal od pečenke in ji silil v nos.

„Zakaj Te ni?“ mu je rekla, „jaz sem tako lačna, dajva kositi.“ Nataknil si je pertič pod brado in obesil oči na krožnik. Hitel je srebati nevkusno juho, samo, da ne vidi kako nosi ona žlico z velimi rokami, kako se davi, muči, kako ji vstajajo potne srage na čelu, ko prihaja hrana v bolni želodec.

Nabodla je košček pečenke na vilice in nesla v usta z velo, žilavo roko. Grizla, požirala je in zdihnila: „kako sem lačna, pa jed me duši.“ Obrisala si je oči. Planil je po koncu. „Vlezi se, hišna Ti prinese črne kave, jaz grem le malo na zrak in pridem takoj, potem pojdeva v bolnišnico. Pozvonil je in prišla je urna hišna s karajočim pogledom. Naročil ji je, naj pazi na gospo, on pride takoj, in odšel je od „kupa revščine“ kakor je imenoval na tihem svojo ženo.

Bolnica je zdihnila: „Tako, to se pravi, čez tri ure. Daj meni Bog ozdraviti, videl bo deš vraga. Ne grem v posteljo treba mi je zraka, sicer se zadušim. Mignila je hišni naj odide in stopila na hodnik. Sopela je globoko, lovila je zrak v se, da si olajša dušno in telesno bol.

Oko ji je zapelo ob zakonski dvojici med kupom razžaganih drv.

Mož je slonel s hrbtom ob piramidi še celih drv. Žena mu je sedela pri nogah. V naročju je imela črno usnjato torbico, iz nje je jemala češplje, podajala jih možu. Vsak je imel v roki polovico hleba, noža ni bilo treba, zasajala sta v kruh ostre zdrave zobe. Tak kos kruha! Bolnici so se delale skomine, ona ni smela zavžiti koščeka. Žagarica je vzela iz torbice steklenico, podala jo možu, potegnil je in vrnil ji steklenico. Grizla sta od enega hleba, pila z ene steklenice in gledala si udano v oči.

Malo je bilo še v steklenici, krepko je potegnil mož, stresel jo in prepustil viteško zadnji požirek svoji ženi. Zazijal je na široko, vrgel pest češpelj v velika usta, obrisal se z roko, povrh še z rokavom potne srajce, prekrižal se, pljunil in prijel za žago.

„V imenu božjem,“ je rekel, razkoračil se krepko, žile so se napele na mišičastih rokah — in žaga je zapela: škr, škr . . .

Žena je še malo posedela, izpila zadnjo kapljo, pojedla zadnji grižljaj kruha, spravila steklenico v torbo, torbo v drvarnico. Pripravljala se je malo nerodno k žagi. Seveda, težko delo za žensko, in dan za dnevom!

Pogled na moža jo je ohrabil, zapela je tudi druga žaga: škr . . . škr . . .

Bolna gospa je zdihnila globoko, vrnila se v sobo in legla na divan.

Ko je bil čas iti v bolnišnico je prišel ljubeznjivi soprog in odvedel jo tja. Dokler je bila operacija, hodil je okrog poln upanja, ženi se pri vseh lepih natakarciah in čakal nestrpno rešitve zakonskega jarma.

Zdravniki so se mu pohvalili z izborno posrečeno operacijo. Zahvaljeval se je z izborno kislim obrazom.

Čez teden je prišla že ven, v naročje ljubečega soproga. Popravila se je nekoliko vkljub hude operacije in veselila se rešena bolečin, novega življenja. Pa ni bila več tista ljubeča, vdana, delavna soproga.

Vedela je, da je težko pričakoval njene smrti, zapomnila si je to in maščevala se ob vsaki priliki.

Nikoli mu ni poprej oponašala, da je večina premoženja njena: sedaj mu je to očitala: „Če Ti ni prav, pa pojdi — boš videl kam prideš.“

Komaj je postala zopet krepka, cvetoča, vodila je gospodarstvo z železno roko, on pa je postal čmerikav in bolehen. Lotila se ga je zlatenica in spravila v grob. Možila se je drugič, ker ženske ne izmodri nobena izkušnja.



C. GOLAR:

ZATROBILI SO KAZAKI . . .

(Maloruski motiv.)

Zatrobili so kazaki
v pohod o polnoči,
vse objokane Marici
so prejasne oči.

Lunica stoji nad goro,
solnce ne prihaja —
spremlja v solzah mati sina,
ki na pot odhaja.

„Nič ne jokaj se, Marica,
pridem prej kot leto,
k Bogu-otcu le izmoli
zame prošnjo sveto!“

„Z Bogom hodi, sinko dragi,
dolgo ne ostajaj,
čez nedeljice pa štiri
spet domov prirajaj!“

„Nič ne jokajte se, mati,
kaj bi se solzili!
Hej, zaplesal konj je vrani,
kot bi v svatih bili.“

DAMIR FEIGEL:

BOLNI KRALJ.

Moderna pravljica.

Živel je kralj kakor žive navadno kralji v pravljicah.

Med mejami njegove široke države je pa živel dobro ljudstvo, nepokvarjeno ljudstvo, ki je svoje podložniške dolžnosti izpolnjevalo točno in z največjim veseljem, saj je ljubilo svojo domovino in svojega kralja. Iz kazenskega zakonika se je že zdavna črtalo odstavek o razžaljenju Veličanstva, saj si nihče ni mogel niti predstavljati takega zločina.

Pri šolskem pouku je otemnela modrost kralja Salomona, pravičnost kalifa Harun al Rašida in jeklena hrabrost Ahileja, kralja Mirmidoncev, kajti vse te čednosti, vse te lastnosti je združeval domači vladar v svoji osebi, skratka bil je poosebljena čednost. Pri njegovem rojstvu so mu položile rojenice v zlato zibeljko štiriperesno deteljico in prešička kot simbola sreče, lavorjev venec, oljkino mladiko in srce celega naroda.

Dolgo, dolgo časa se mu je smehljala zadovoljnost, toda prišla so leta in vladarja, ki ni skrivil nobenemu lasu, ki je tolažil bolnike, udove in sirote, se je lotila neusmiljena, moderna bolezen — nervoznost, in zaplakalo je mlado in staro.

Kakor prej je hodil kralj po ulicah svojega stolnega mesta. Ni se bal nobenega, ker besede „anarhist“ ni poznala niti naj-novejša izdaja tamošnjega konverzacijskega leksikona. Njegov obraz je bil bled, roki sta se mu nehote tresli; zdaj je vstavljal dečka, ki je letel po ulici, kar mu je podvojilo nervoznost, zdaj je oštel delavca, ki ni imel gumba pri telovniku, kar je vladarju zopet razburilo živce, zdaj je pa iz same bolesterne nervoznosti

prismolil celó zaušnico pridnemu obrtniku, kateri ni imel traku na svojem klobuku. Ali ljudstvo njegovo se ni jezilo, ni mrmljalo, temveč še iskrenejše je ljubilo bolnega kralja. Pozneje, v mirnih trenutkih je sicer uvidel visoki bolnik svoje zmote, opravičil se pri vseh, podaril dečku roks-drops bonbončke, delavcu srebrn gumb, obrtniku pa pet dukatov, ne da bi se spomnil srečni obdarovanec kake svoje humoreske, za katero je pa vendar dobil nagrado in sicer iz kraljevih rok mesto od Vydrove redakcije „Domačega Prijatelja“.

— „Njegovo Veličanstvo prosi Ekscelenco, da bi prišli v dvor na kratko posvetovanje“, ponižno se je priklonil kraljevi odposlanec pred ministrom.

V polutemi svoje temnozelenе sobe je sedel kralj na mehkiem divanu. Na mizi so bile nagromadene najrazličnejše knjige; Möbius: O nervoznosti, Krafft-Ebing: O zdravih in bolnih živcih, Löwenfeld: O zdravljenju nervoznosti, Strümpell: Bolezni živčevja, Rosenstein: Patologija in terapija živčnih boleznij in še druge podobne knjige priznanih znanstvenikov.

Gost dim se je valil iz dolge perzijske lule in na mizi se je pušila cela kad močne moka-kave.

„Dobro, da si prišel, ker resnobne in velevažne stvari bodo predmet najinemu bolj prijateljskemu razgovoru.“ Kralj se je zamislil.

„Zakaj pa nosiš po strani zlati križec, ali tako spoštuješ moja odlikovanja? — Toda oprosti, saj poznaš mojo bolezen! Ali ji ni zdravila? Poklical sem k sebi najboljše zdravnike. Prvi mi je prepovedal vino, in niti kapljica ni zmočila mojega suhega jezika, drugi mi je svetoval kolo, in kolesariti sem začel vkljub svoji sivi glavi, vkljub svojim starim kostem, katere tako rad vidim v istem redu kakor jih je postavila narava, tretji me je poslal v gozdno samoto, in menda ni samotnejšega in lepšega kraja na tem planetu od mojega gozda na severu. In kaj je pomagalo vse to?“

„Žalibog! Nič!“ Ministru se je utrnila blesteča se solza liki žareča zvezda na večernem nebesnem svodu.

„Sem poglej! Cela zdravstvena književnost ti je nakopičena na tej mizi! Prebiral sem, ne, požiral sem knjige, kopal se v mrzli vodi, da so ribe kar porudevale sramu, ko so zapazile v svojem elementu tako tekmovanje, odpovedal se vsemu, kar so mi svetovale neme črke, in vspehi? Ha, ha, vspehi! Še na ulico se bojim, da me ne zapelje moja bolezen do kake neumnosti. Svetuj mi, blagi človek, svetuj, vsako črko tvojega sveta hočem poplačati z dukatom in lahko govoriš cele ure! Svetuj! Ah, težko je umreti, ko čaka še toliko ljudij na tolažbo, na podporo, na dobrote!“

„Zlata, Veličanstvo, ne rabim! (NB. Tako govori minister le v pravljicah). Povem ti pa, da moje misli ne morejo prekoračiti mej moje bistrumnosti in iznajdljivosti.“

„Torej je zbledela zadnja zvezda upanja! — Ne, ni zbledela . . . čuj! Tri sinove imam, vsi so mi enako dragi, vse ljubim s celim očetovskim srcem! Kdo naj bi bil moj naslednik? Sam naj se vsak potruži za to čast! V svet jih pošljem koj jutri, in kdor mi prinese zdravilo, bodi moj naslednik še isti dan.

Ne dolgo potem so stali pred svojim kraljevskim očetom sinovi, krasne, krepke postave, jasnih očij in odkritega značaja.

„Moja nada, moj ponos, moja dika! — Ovratnico imaš po strani, Mirko! — Pojdite v svet in iskajte zdravila svojemu bolnemu očetu! Kdor mi — ne igraj se vendar z verižico, Boris, saj poznaš moje bolne, slabe živce! — kdor me ozdravi tega neusmiljenega zla, kdor reši svojega očeta prezgodnje — seveda ravno v tem trenutku ti je treba, Zlatko, vihati brke, kaj ne?! — smrti, prevzame mojo zapuščino. Poslavljam se od Vas in želim Vam vsem najboljših vspehov!“

Sinovi so odpotovali.

Luna se je že drugič pomladila, odkar so odpotovali kraljevi sinovi v svet za srečo. Vse je pričakovalo poročil iz tujine, toda zaman. Kralj sam je čakal vsako jutro pred svojim dvorcem pismonoše; niti z razglednico se ni hotel nihče spominjati svojega očeta in njegove bolezn. Le tu pa tam je vsplapolala kaka raca iz časnikarskega polja, dan pozneje so jo pa morali žurnalisti vstreliti s svojimi preklici in — zopet je bilo vse mirno, tiho . . .

Jesensko solnce se je bližalo zatonu.

Ob glavni cesti v stolno mesto je stala mala, a čedna krčma. Na pragu je sedela brhka dekla in strgala krompir za večerjo.

V tem se je približala kočija. Vstavila se je ravno pred osuplo deklo. Kočijaž je stopil raz kozla, in vprašal dekle za prenočišče v vozu sedečemu tujcu. Na pritrdilni odgovor je izstopil tujec, bled kakor zid, obvezan kakor posebljena bolnišnica.

Niso se še dobro zaprla vrata za njim, — dekla je ravno odstranjevala krompirjeve olupke — že pridrdra na dvorišče druga kočija. Vse se je ponovilo: skakanje raz kozla, kočijaževo vprašanje, povoljni odgovor, bled tujec, ves zavrt v obveze in kloroformirane povoje.

Čez četrte ure je pa prikoral po prašni cesti mladenič. Veselo si je žvižgal Parmove „Mlade vojake“. Pred krčmo se je vstavil, naročil si kupico vina, sedel k mizi, povžil kosček domačega kruha, zapalil si smodčico, in prosil slednjič prenočišča . . .

Noč. Tihota . . . Ne, škrknilo je v vratih, ker je krčmar zaklepal hišo . . . Pok! Pok, pok! . . . „Kdo je zunaj?“ „Prosim Vas, gospod krčmar, odprite mi vrata, da me kdo ne prehit!“ „Obžalujem, ne morem Vas prenočiti, vse sobe šo oddane!“ „Saj Vas ne prosim prenočišča, za Boga, odprite hitro!“

Uljudnost, postrežljivost in radovednost so slednjič prisilile krčmarja, odprl je duri. „Oprostite, jaz sem reporter tukajšnjega dnevnika. Ali niso prišli danes pod Vašo streho trije tujci? Go-

voriti moram ž njimi, intervivirati jih moram, ker ob sedmih že izide številka!“

„Ali jih poznate?“

„Nimam pojma, kdo bi mogel biti, ravno zato pa moram k njim!“

„Sobe imajo številko 1., 2., 3. Mnogo vspeha, gospod reporter!“

Dvakrat je še čul krčmar zamolkel padec in ropot po stopnicah, in zaspal je potem spanje pravičnega . . .

„Kraljeviči so se vrnili k svojemu bolnemu očetu. Danes zjutraj stopijo pred kralja . . .“ tako novico je prinesel dnevnik drugo jutro. Kakor ogenj se je razširjala vest po ulicah, zastave so zaplapolale raz oken, vse je hitelo pred kraljevo palačo . . .

„Zakaj sem jih poslal? Odšli so! Kdaj se vrnejo? Mogoče so poginili daleč, daleč od svoje domovine, in ni bilo očeta, da bi jim zatisnil oči, ni bilo svojcev, da bi se razjokali nad njihovimi telesi!“ Nervozno je stopal kralj po svojih sobah. Šum. Pogledal je skozi okno: kaj pomeni ona gnječa?

Sluga je vstopil. „Njegovo Veličanstvo, Tvoji sinovi so se vrnili! V najkrajšem času Te žele videti.“

In vstopili so: starejši Mirko, srednji Boris in najmlajši Zlatko. Kako je kralju prebledelo lice, ko je zapazil starejša sinova blede, kako se mu je razjasnil obraz, ko je videl najmlajšega zdravega, čilega in krepkega pred sabo!

Mirko je stopil počasi k očetu, priklonil se, kolikor mu je namreč dovoljeval njegov hrbet ukovan v trd gips, in začel:

„Oče! Težkim srcem sem se poslovil od doma. Bolest, da so Te mogoče zrle oči zadnjikrat, da sem čutil pri slovesu zadnjič vtrip Tvojega dobrotljivega srca, me je skoraj zmedla, taval sem okrog brez cilja, podoben jesenski megli, v katero se zaganjata piš in burja.

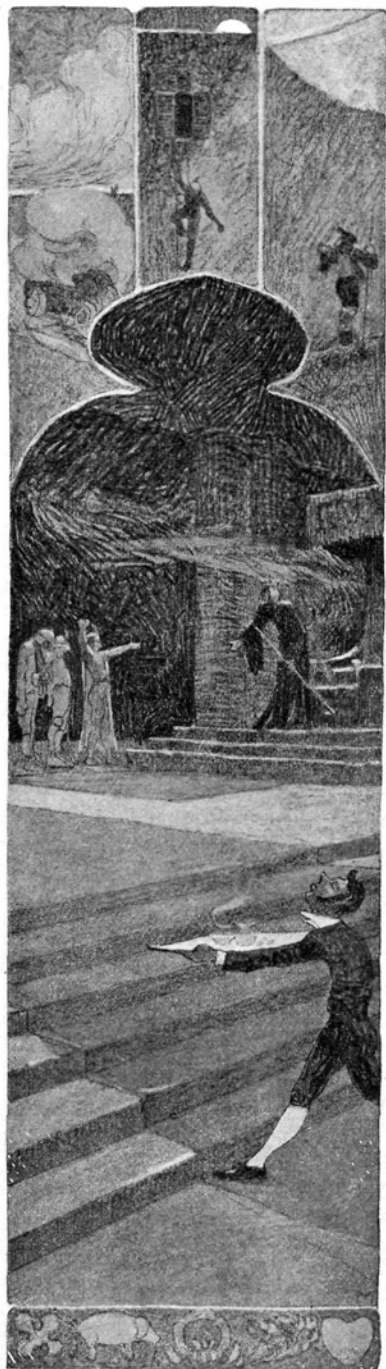
V neki kavarni komaj sem se zavedal svojega smotra. Bral sem namreč med oglasi tudi ime izbornega zdravnika za živčne bolezni. Toda daleč je bila njegova domovina, daleč, sredi Francoske. Kupil sem si avtomobil, da Ti prej prinesem lečila.

Kakor blisk, kakor misel sva drvela s šoferjem naprej. Pišeta, pure, race, koštruni, kapuni, teleta, vse to je puščalo za nama krvavo sled.

„Naprej! Naprej!“ to je bila moja deviza. Ne daleč od mojega cilja — videl sem še bližajoči se avtomobil — in teden dni pozneje sem se vzbudil v neki bolnišnici. Trpel sem grozne bolečine in sedaj sem tu! Oprosti, oče in kralj, zaman sem se trudil, in moje polomnjene kosti so Ti priča moje ljubezni do Tebe!“

Solza, britka solza se je zablestela očetu v očeh, in nemo je objel svojega prvorojenca.

„Oče!“ Boris je šepal počasi proti divanu. Prikloniti se ni mogel in zadovoljiti se je moral s pozdravom: „Moja pohabljenja malenkost se Ti klanja! — Tudi moja osoda je žalostna, dragi



mi oče! Tudi mene je preganjala nesreča, in sedaj stojim pred Tabo praznih, a obvezanih rok! Poslušaj!

Koder sem hodil, kjer sem se vstavljal, sem popraševal priprosto ljudstvo po domačih zdravilih, ker sem bil prepričan, da koristi tu pa tam kaka rastlina bolj, kakor vsa zdravniška modrost.

V neki vasici sem izvedel za baje izbornega homeopata, kateri živi visoko v gorah, trže in išče gorske rastline in ž njimi pomaga brezplačno bolnikom. Napotil sem se k njemu. Steza je bila strma in dolga. Da bi hitreje prišel onstran visoke gore, vsekal sem jo naravnost proti vrhu. Mrzel veter in sneg sta bila moja spremljevalca. Imel bi hoditi le še devet ur in pol do samotarjeve kočice, — en korak — tal nisem čutil pod nogami — tema — in vzbudil sem se v dolini ob visoki (po Baedeker-ju 384 m.) steni. Mala družba me je drgnila z ledom, obvezavala roke, prilepala odtrgane prste na prejšnje mesto, in glej — oče — palec so mi prilepili ti ljudje na mezinčevo mesto, kjer se je tudi zarastel. Družba se je zbrala na isti zračni način v dolinici, kakor so mi povedali sami, bili so pa bolj srečni, le profesor je izgubil očale, neka gospodična pa levo rokavico. V bolnišnici bližnjega mesta sem se zdravil in sedaj sem tu. Moj trud je bil zaman!

Solza, britka solza se je za-blestela očetu v očeh in nemo je objel svojega sina-hribolasca.

„Oče!“ Zlatko je stopil k njemu, poklonil se mu in ga pozdravil po vseh pravih dvorne in družinske etikete.

„Ne z avtomobilom, ne po zraku, ne po Francoskem, ne po gorah nisem iskal zdravila. Zaupal sem slučajju, zaupal svoji sreči. Potoval sem od sela do sela, od mesta do vasi i. t. d., dokler nisem prišel v nek neznan trg.

Ah! Ko bi jo Ti videl, dragi oče, mi bi gotovo odpustil vso mojo pregreho. Pomisli, v njenem objemu sem zabil ves svet, pozabil na bolezen svojega očeta, pozabil na svojo dolžnost.

Njeni črni lasje so padali liki blesketajoči se valovi besnega slapa na njeno junonično postavo. Njeni očesci sta bili zvezdici, ki sta mi kazali tudi v najtemnejši noči pot do usten, do njenih usten, kjer sem srkal med in leto, kjer sem pozabil na vse.

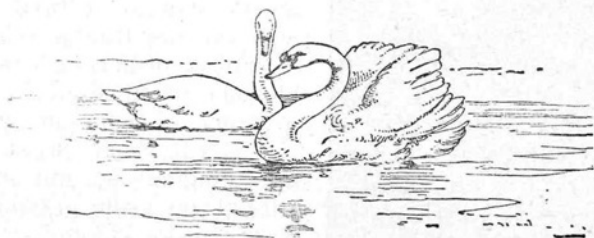
Njeni objemi so bili okovi, zlate verige, slajših še ni nikdar nosil vklenjeni kralj — in nisem jih čutil. Skratka, le solnce je zamoglo zakriti solnce, kakoršno je moja ljubezen do Tebe, oče.

In prišel je trenutek in duh bolnega očeta je stopil k meni, nemo zrl na me in se oddaljil žalostnim očesom. In kakor tat sem po noči zapustil njeno kočjo, ker sem se bal posloviti se od nje.

Taval sem okrog, življenje na licu, smrt v srcu. Zasmilil sem se sreči, prišla me je za roko, vodila me v Prago-VIII. in evo Ti Tvojega zdravila, bolni oče — tu je zavitek znamenite in priljubljene Vydrove žitne kave, katera odgovarja vsestransko zakonu o povžitninah, kakor je doznal Josip Kobljic, priseženi kemik v Pragi, Jindřišska ulica št. 25. Naročil sem že kuharju, naj Ti pripravi kavo. Izpij čašo, in ozdravel bodeš in živel bodeš zdrav, čil in krepak!“

In kralj je pil, nalil si je drugo skudelico, pil, in tretja je prišla na vrsto. Na licih se mu je prikazala jutranja zora, oznanjevalka vzhajajočega solnca zdravja, zadovoljnosti, sreče in radosti. Nervoznost se je jela potapljati. Provročila jo je močna moka-kava, izgnala njena boljša sorodnica: Vydrova žitna kava.

Nastopil je dan in kralj je ostal zvest svoji dani besedi. Izročil je žezlo, jabolko in prestol sinu, in živel je še dolgo, dolgo let. „Domači Prijatelj“ je pa postalo uradno glasilo cele države.



PAVEL GOLOB:

NEOBČUTEN BODI!

Neobčuten bodi kot bazaltni kamen!
 Če umrl ti brat je, reci amen,
 ga pokoplji ovesčljen da odloga
 za poslednjo pot dobil si sam od
 Boga!

Če se joče bližnji tvoj, se proč
 obrni!

Če nesrečo tujo vidiš, si obraz za-
 grni!

Če dekle pusti te, se nasmej: „Vla-
 čuga!“

in zvečer ti v naročaju bodi druga!

Skratka: srce vrzi v ječo in zapah
 počez,
 čutom, delom tvojim bodi zdrav
 premislek knez!

In boš videl: vse ti bode šlo po
 sreči.

Al ko moral v temni grob boš leči,
 skrivil v gnusu se bo črv: „Pfu!
 vraga,
 egoističnobarbarična nesnaga!“

ZOFKA JELOVŠEK:

NAŠA VLADA.

Ko smo se danes vračale iz sprehoda, bežala je naša Vlada pred menoj in zazedla se mi je naenkrat zelo velika. Joj, kako je bila majčkena še pred dvema leti, kakor smešna kepica se je krtalila pred menoj! Stožilo se mi je naenkrat, ker ne bom nikoli več videla tiste majčkene punčke, ker sem že pozabila na njo in bom še bolj od dneva do dneva. In da bi si rešila vsaj nekaj spominov, ki bi jih drugače ne bilo, ker bi vse izginilo in bi na vse pozabila, zato zopet pišem te vrste. Ah, vem, vse matere bodo rade čitale, saj tudi jaz sama tako rada čitam ali poslušam vse one dražestne dogodbice iz otroškega življenja. Saj otroci so vsi enako dražestni in zanimivi.

Ko je bila še čisto majhna, tako kakih deset mescev in dalje odigral se je vsako jutro zelo komičen prizor. Jaz sem bila zvečer ali v gledališču, ali v kavarni, ali pa sem doma dlje pisala ali čitala, zato se mi je zjutraj spanje posebno dobro prileglo. Ali Vlada se je prebudila vsak dan punktum ob $\frac{1}{2}$ sedmih. Najprej je kihnila in že je bila po konci v svoji posteljici — gajbici. Držala se je za mrežo in klicala: „Mam! — Mami! — Mam! — Mami! —“ Jaz sem obupno tiščala oči skupaj in sem rekla zaspamo ali vseeno strogo: — Hajči! — Vlada se je malo začudila, molčala dve minuti, pa je zopet začela: „— Mami! — Mami!“ — Sem že videla, ni drugače! Vstala sem in sem jo nesla k sebi v posteljo — mižé, da bi se vseeno popolnoma ne prebudila. Položila sem jo lepo v toplo in se legla poleg nje. Trdno sem upala, da bo zopet zaspala — trdno pravim — čeprav je zaspala v treh mescih samo enkrat! . . . Nu, ali to vemo, kaj bi bil človek brez upanja! . . . Jaz bi bila strašno rada spala vsaj še pol ure. „Hajči, dušica, hajči!“ prigovarjam sladko. Ja, baš jo briga, du-

šico! Smeja se, brca, odpira mi s prsti oči, za lase me cuka. Malo se jezim, pogledam, čisto majhno se nasmehnem — nemorem drugače, ko je tako fletkano rdeča, ko se ji oči tako lušno svetijo, kakor dve lampici! — in hopsa! hopsa! že se valja po meni in vriska na vse grlo. — Fletno je bilo, bogme! — Ko smo vstale sem se malo telovadila ž njo, dokler je bila še v srajčici. Nosila sem jo na dlani desne roke po sobi, da so ji noge veselo bingljale po zraku, izgledala je strašno komično in podjetno.

Za obed je dobila mlečno kašo. Dopoldne se je igrala neumorno, kakor frtavka, po celi sobi jo je bilo dosti. Ko mi je zato opoldne sedela v naročju in sem vsako žlico signalizirala z jednakomernim: „No, ham!“ — mi je pri tem vsekakor enoličnem delu kolikrat zaspala. To se razume — s polnimi usti. Spala je že ali usta je vendar le odpirala. Lica je imela čisto izbočena od mlečne kaše, požirala ni nič in že je spala, kakor klada. Če bi jo tako pustila, bi se mi še zadušila. Ali še danes se zakrohota, ko se spomnim, kako sem stresala mlečno kašo iz nje! —

Ko je bila stara dve leti in pol, jo je vzel moj mož k svojim starišem, na par mescev. Dolga pot je to iz Prage na jug ali ona je bila tako dobra, da je rekel moj mož, da desetkrat rajše potuje ž njo, kakor z menoj. Tri mesece jo nisem videla in zelo mi je bilo dolgčas po nji. Ko sem prišla v Zagreb me je seveda čakala na kolodvoru. Lasje so ji zrastle, imela jih je spletene v kitico. Ta njen majhen, zlat repek, ki je bil zvezan z imenitno rožasto pentljo, me je čudno ganil. Vzdignila sem jo kvišku in sem jo poljubovala: — „Al' si velika! In kečkico (kito) imaš že!“ — Ona se me je oklenila in je rekla hihitajoč; — „Ti si mama, kaj ne? Jaz te pa še poznam!“ — „Da, jaz sem mama,“ — sem potrdila in gledala sem jo drhteče, kakor da jo nisem videla dolga leta. Ona se mi je nagnila k ušesu: — „Ti mama, zunaj imamo fijaker!“ — Kakor velikansko skrivnost mi je razodela to . . . Ah, kako, kako je bila dražestna!

Zdaj, ko to pišem še le vidim koliko lepega sem že pozabila. Koliko lepih trenutkov je minilo in izginilo, kakor da jih ni bilo nikdar. Kakor zadnji nežni odsev večerne zarje, ki je edino še ostal po krasnem dnevu in bo tudi vsak hip izginil, ravno tako je ostalo v mojem srcu mehko, toplo in ganljivo čustvo od vsega onega lepega; že so izginili spomini in le nejasen sled še trepeta v mojem srcu in tudi ta izgine kmalu v kaosu nejasnih čustev, pozabljenih spominov, novih utiskov, ki nam jih prinaša življenje dan na dan.

Nekdaj v zgodnji spomladi, sem se sprehajala z Vlado po parku. Nekatere veje so bile že polne rujavih popkov in jaz sem pripovedavala Vladi, kako lepo bo, ko vse zazeleni. — „Ko bo tukaj vse zeleno, bo spomlad“, — ji razlagam. Poslušala me je važno in še pozneje, ko smo metale drobtine glasni tropi vrabcev, me je vprašala še enkrat: — „Bo kmalu?“ — „Nu, kmalu“, —

jo potolažim. Drugi teden smo zopet šle v park. Prvo zelenje je klilo povsod. Vlada se vstavi pod drevesom, ki je bilo že vse posuto z nežnimi svetlozelenimi listi. Pokazala je na veje: — „Zofka, daj, prosim, daj mi to spomlad!“ — Pisane poljane doli od juga, cvetoči gaji, dišeči vrtovi so se vzdignili pred mojimi očmi. Objela sem jo in sem ji rekla: — „Vso spomlad bi ti dala, vso spomlad celega sveta, dušica moja! Ali ne smem, ne morem...“

Nedavno ji je prinesla zvečer neka gospa bonbonov. Obdarovala je ž njimi vse in položila druge na mizo „za drug dan.“ Šla je spat: jaz sem pisala. — „Mama.“ — „Kaj je, kaj še ne spiš?“ — „Prosim te, daj bonbone rajše v miznico?“ — „Zakaj?“ — „Da jih ne bi noč vzela.“

Čudila sem se, ker se ne boji niti teme, niti noči a zdaj pravi: „jih bo noč vzela...“

— „Kaj jih bo vzela noč, noč nič ne vzame“, pravim. — „O, moj robec mi vzame vselej. Prebudim se, pa ga ni.“

Zasmejala sem se tiho, Vsak večer, ko gre spat, drži žepni robec v rokah, tudi ko spi ga drži v roki. In par večerov sem ga ji vzela proč, ko je že spala, ker se mi je zdelo smešno, da ga drži v roki.

Večkrat, kadar imam posla pa nečem, da bi me kdo motil, zaklenem, in Vlada ne sme v kuhinjo, da bi se zunaj ne slišalo, da smo doma. Razložim ji to vselej: — „Vidiš, jaz moram delati, pisati, če bi pa kdo prišel, ne bi mogla nič delati, morala bi se ž njim pogovarjati. Zato bomo zaklenili, kaj ne? In ti ne pojdeš v kuhinjo.“ — „Ne pojdem. No ja, če ti delaš, se ne moreš razgovarjati, kaj ne? In če bi bila jaz v kuhinji, bi me slišali, pa bi toliko časa trkali, da bi jim morala odpreti, kaj ne?“ — „Da, vidiš, kako si pametna“, — pritrdim.

Zadnjič se je igrala v balkonu, ko pride k meni: — „Prosim te mama, ali smo zdaj že doma? Jaz bi šla rada v kuhinjo po punčko!“

Ali tudi sitnosti sem že imela zaradi naše Vlade. Šla je enkrat po stopnicah in srečala neko sosedo, o kateri mi je enkrat naša postrežnica pripovedovala, da pije, da ne skrbi niti za moža niti za otroke. Vlada je vse slišala in ko jo je srečala se je vstavila in ji je povedala svoje mnenje: Vi, gospa ste zelo grdi. Imate rdeč nos, ker pijete. In otroci vaši so revčki. Lačni so, ker jim ne date nič jesti. To je grdo. Fuj!“ — Vzdignila se je strašna rabuka in vse je letelo na stopnice. Sosedo je zmerjala malo, ki se je začela iz strahu jokati. Neka druga sosedo je priletela in jo branila ter ozmerjala ono prvo, da je res pijanka, da jo je lahko sram in tako dalje. Jaz se skoro nisem upala iz stanovanja po malo, da bi se ne sesula tudi name ploha psov. Vlada je sama prišla k vratom. Še dolgo potem je odmeval po stopnicah kreg in prepir, da se je slišalo po vseh nadstropjih.

V resnici težko je učiti otroke neodkritosrčnosti in laži, težko jih je učiti, da skrivajo svoje misli.

Vozimo se v tramvaju. V kotu sedi delavec, ki se vozi iz tovarne domu v predmestje. Vlada pokaže s prstom nanj: „Poglej, mama, kako je ta gospod umazan.“ — „Draga moja, ta gospod dela v tovarni, tam je vse črno in lahko se umaže, saj vidiš, kakšen črn, umazan dim se kadi iz tovaren a notri je vse še bolj umazano. Kdor tam dela ne more biti čist. Gospod se pelja domov, doma se bo že umil in preoblekel.“ — „Zakaj pa dela tam?“ — „Zato, da denar zasluži. On ima doma otroke, pa jim mora kupiti hrano in obleko, zato potrebuje denar. — „Pa bi lahko drugje delal!“ — „Ne more!“ — „Kakšne otroke ima, punčko, fantka?“

Neka gospodična pride v voz, ki ima eno nogo krajšo in nosi zato čevelj z debelimi podplati in zelo visoko peto. Zopet mi jo pokaže Vlada s prstom: „Zakaj ima tak čevelj?“ — Razlagam ji hrvatsko, da se ne sme tako vpraševati, ker bo gospodična žalostna. Da ni kriva, da ima pohabljeno nogo in da se zvečer gotovo joka „ker ne more hoditi, kakor drugi ljudje, da se ne sme kazati s prstom na njo, ker bo potem mislila, da se delamo norca iz nje in da bo še bolj žalostna. — Vlada se je zamislila, dolgo je molčala. Naenkrat vstane in gre h gospodični: — „Nikar no bodite žalostni, nič se ne jokajte zvečer! Jaz se vam nisem nič smejala prej! Tudi rožo vam dam, da ne bode te žalostni!“

Res, žal mi je, da je naša mala otroška Vlada vsak dan večja, drugačja!

Vem tudi to, kar pride bo lepo in vendar mi je žal za ono kar je minilo, žal mi je, in bojim se, da mi bo toliko tega krasnega utonilo v pozabljenju!



JOSIP BEKŠ:

PRED SLOVESOM.

Vojaki pač vriskajo včasih,
vojaki pač včasih pojo,
a to se le redko dogaja,
navadno, ko v vojsko gredo.

Želiš mi veselja, želiš mi zdravja,
kako je to vendar od tebe lepo —
o vriskal bom, pel bom, četudi
vojaki kaj malo pojo . . .

A predno bo treba oditi
čez tujo deveto goró,
naj pridem li k tebi pod okno
z veseljem v očeh po slovo?

Če solza zalije oko ti,
mar jaz naj zavriskam glasno?
Aj, vprašam te, Julka, poznaš li
slovo, ki bi bilo sladko?

Aforizmi.

Sreča je, kakor odmev, odgovarja ali ne pride nikdar.

Carmen Sylva.

*

Ne reci vedno, kar veš, ali vselej vedi kaj rečeš.

Claudius.

*

Nevoščljivost spremlja popolnost kakor senca luč.

Herder.

*

Lenoba je največja zapravljalnica življenja.

Taylor.

*

Izgubljenega trenutka tudi večnost več ne vrne.

Schiller.

*

Kdor nima dosti časa za negovanje svojega zdravja, najde ga zadosti za bolezen.

Darby.

*

Če tisoč ljudi naredi isto nespametnost, je to moda; če isto stvar naredi eden, je to norost.

*

Na svetu so tri vrste ljudij: eni, ki hočejo, drugi, ki nečejo in tretji, ki ne morejo. Prvi uresničijo vse, česar se lotijo, drugi se vsemu zoperstavljajo in tretji se v vsem razočarajo.

*

Lahko je deliti dobrote, ali težko je biti hvaležen.

*

Človeško društvo obstoji iz dveh delov: iz teh, ki imajo več jedi, kakor apetita in iz teh, ki imajo več apetita, kakor jedi.

*

Kdor se z ovcami brati, ga volkovi požro.

*

Najvažnejša stvar, ki jo človek more imeti, ni niti premoženje, niti znanje, niti talent, ampak značaj.

*

Če bi se mogle uresničiti vse človeške želje, bi nam bilo življenje pravi pekel.

I. TURGENJEV:

„SLIŠAL BOŠ SODBO BEDAKOV . . .“

Slišal boš sodbo bedakov in posmeh tolpe . . .“ Ti si govoril vedno resnico, velikí pevec naš; povedal si jo tudi zdaj. „Sodbo bedakov in smeh tolpe . . .“ Kdo še ni okusil tega ali onega?

Vse to se da in — se mora prenašati; a kdor more — naj prezira!

Ali so udarci, ki bijejo bolešno v živo srce . . . Človek je učinil vse, kar je mogel; delal je neumorno, z ljubeznijo, pošteno . . . A poštene duše odvrtaajo se od njega z gnjusom; poštena lica zarde od prezira pri zvoku njegovega imena. „Odidi. Ven! Proč!“ kričijo nanj poštenci, mladi glasovi. — „Ne potrebujemo te, niti tvojega dela; ti oskrunjaš našo hišo — ti nas ne poznaš, ti nas ne razumeš . . . Ti si naš sovražnik!“

Kaj naj počne tak človek? Dela naj dalje, opravičiti se naj ne poskuša — niti naj ne pričakuje pravične ocenitve.

Kmetje so nekđaj preklinjali potnika, ki jim je prinesel krompir, nadomestilo žita, vsakdanjo hrano ubožnih . . . Izbijali so mu iz rok dragoceni, ponujani jim dar, metali ga v blato, teptali z nogami.

Danes žive od tega daru — brez da bi vedeli ime dobrotnika svojega.

Pustiti jih! Čemu jim je treba njegovega imena. Vsaj jih tudi tako, brez imena, hrani gladu.

Trudimo se samo, da bi bilo to, kar dajemo, dobra in koristna hrana!

Grenko je sicer nepravilčno grdenje iz ust ljudij, ki jih ljubiš . . . Ali prenese se tudi to . . .

„Tolci me! Ali poslušaj!“ — je rekel atenski voditelj špartanskemu.

„Tolci me — ali bodi zdrav in sit!“ — moramo reči mi.

I. TURGENJEV:

PRAVILO ZA ŽIVLJENJE.

Ako hočete svojemu nasprotniku kaj pošteno zasoliti in morda tudi škodovati — rekel mi je neki stari lisjak — mu samo očitajte isto napako ali pogreško, ki jo čutite sami v sebi! . . . Godrnjajte . . . in očitajte! . . .

Tako jih prisilite, da bodo mislili, da vi dotične napake ali pogreške nimate.

Vaše nedopadajenje je lahko tudi odkritosrčno . . . Lahko vporabite očitanja svoje lastne vesti.

Ako ste na primer odpadnik, očitajte nasprotniku, da nima prepričanja!

Ako ste v svoji duši lakaj — recite nasprotniku z očitanjem, da je on lakaj . . . lakaj civilizacije, Evrope, socijalizma! . . .

— Lahko se reče tudi „lakaj brezlakajstva!“ — sem pripomnil.

— Tudi to se lahko reče — je pritrdil lisjak.

Smešnice.

Berač: „Prosim za kak dar.“ — Amater fotograf: „Veste kaj, denarja vam ne morem dati ali če hočete, vas bom fotografiral.“

* * *

Dragica: „Kaj je vzrck, da ste tako hitro osiveli, stric?“ — Stric: „Lasje, otrok, lasje.“

* * *

Profesor skoči o polnoči iz postelje in beži odpirat okno, da vidi, kdo tako silno zvoni: „Kaj pa je? Kaj pa je?“ — Študent (doli): „Okno imate odprto.“ — Profesor: „Ktero?“ — Študent: „Ravno tisto, skozi, kterega gledate ven.“

* * *



Podčastnik rekrutu: „Saj sem videl, že dosti zabitih ljudi, ali če vas pogledam, mi je vselej žal, da nisem slep!“

* * *

Gospod slugu: „Kaj, že zopet naj dam denar za mastilo za moje čevlje?! Saj bodo mislili v prodajalnici, da ga jemo?“

* * *

Človek, ki nima ravno preveč duhovitega obraza, prosi direktorja banke za mesto blagajnika.

Direktor: „Pa ste tudi sposoben?“

Prositelj: „Za vse, gospod direktor!...“



Razpisujemo danes

osmi natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti:

Rešitve naj se dopošljejo najkasneje do 20. novembra.

Naslov: „Domači Prijatelj“, v Pragi VIII.

Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrove žitne kave in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, morajo biti ali najmanj 3 uganke rešeno.



— Cene so: —

I. Kip jelena.

II. Jardiniera.

III. Vekoslav Špindler: „Zapihal je jug“ (krasno vezana).

IV. Figurina.

V. Zofka Kveder: „Ljubezen“ (krasno vezana).

VI. in VII. po 3 skudelice za kavo.

150. Demant.

Vekoslav Burja, Ljubljana.

a
e e e
o i l i o
e m d o d m l
k t m t k
v n z
o

Navpično in počez naj se čita ime slov. pisatelja.

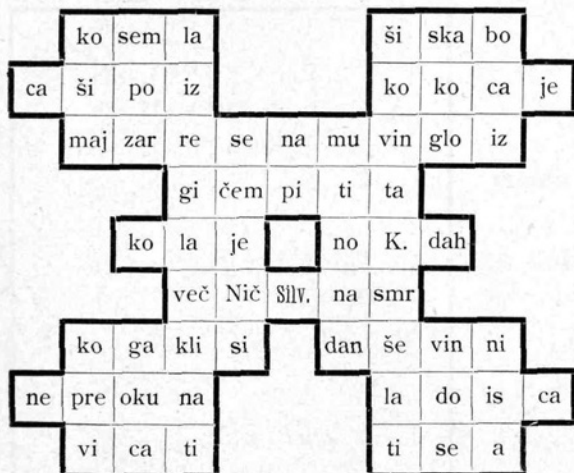
151. Konjiček.

Boris Zupan, Ljubljana.

pol	ko	že	pe	ta	he
ljo	×	iz	ga	×	ka
bi	ni	vsa	na	su	zla
je	dra	je	ru	da	ja
svo	×	lju	kov	×	man
be	svo	ge	ni	men	kaj

152. Konjiček.

Silvester K., Razbor.



153. Uganka.

Ivan Križman, Sv. Ivan pri Trstu.

- zabela,
 zidar potrebuje,
 zima prinese,
 japonski admiral.

Od zgoraj navzdol se bero iste besede, kakor od leve proti desni.

154. Kvadrat.

Jerčin Tonček, Kranj.

a	a	a	a	b	b	c	c
d	e	e	e	e	e	e	e
e	e	i	i	i	i	j	j
k	k	k	l	l	l	m	n
n	n	n	n	o	o	o	o
o	o	o	p	p	r	r	r
r	s	s	s	s	t	t	t
u	v	v	v	z	č	l	n

V prvi in zadnji vrstvi, kakor tudi od leve na desno pošev se čita ista beseda.

155. Uganka.

Janko, Špitalič.

Sestavite iz naslednjih besed znan pregovor:

Govor, žrebe, zglavje, nos, Oton, Oseka.

156. Uganka.

Jakob Čemažar,
Kostabona.

Sestavite iz naslednjih besed praktični narodni pregovor:

Prav, kazen, bo, kača, Lena, Škaber, kar, gane, lov, ga, capa, tro.

157. Uganka.

Dragotin Gobec, Podgrad.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
s	a	l	e	t	r
v	i	i	r	d	a
z	n	i	š	v	i
e	j	a	d	i	z
a	o	d	a	l	c
m	e	n	i	o	v

Navpične vrste naj se med seboj tako zamenjajo, da se čita vodoravno izrek, kterega naj ima vsak Slovenec vedno pred očmi.

158. Logograf.

Branko Wudler, Griže.

„l“ pušča za seboj žival,
 „m“ ti v očesu dela kvar,
 „n“ žita je škodljiva kal.

159. Številna uganka.

Valentin Zablachan, Glinje.



160. Logograf.

Anica Omejčeva, Ljubljana.

„S“ sem dobro došel ali ne,
 „K“ mej staro šaro vržeš me;
 „N“ skrbim, da si ne zmočiš nog,
 „P“ pozna, kdor revež je ubog.

161. Tajnostna vizitnica.

Kati Jul. Kuret, Dekani.

Iva Turek

učí deteljo

n. p.

v Kani

138. Rebus.

Fr. Rojec, Radovljica.



163. Kraljeva pot.

M. S. Maribor.



164. Sestavljalna uganka.

Anton Dokler, Sevnica.



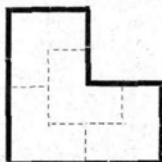
Začetne črke od zgoraj dol čitane dajo ime enega, končne črke zgoraj dol čitane dajo ime družega slov. pisatelja.

VSEBINA: Roman Romanov: *Fani*; Ivo Trošt: *Usehla veja*; Borisov: *Vihar*; Lea Fatur: *Dve zakonski dvojici*; G. Golar: *Zatrobili so kazaki*; Damir Feigel: *Bolni kralj*; Josip Bekš: *Pred slovesom*; Aforizmi; I. Turgenjev: „Slišal boš sodbo bedakov...“; I. Turgenjev: *Pravilo za življenje*; *Smešnice*; *Uganke*.

Rešitve ugank v 7. številki.

136. Gos - pod - ar = Gospodar. 137. Sokolska slavnost. 138. Kopaj studenec predno si žejen. 140. Koš - ana = Košana. 142. 12 dobro, 8 slabo. 143. Ni vse zlato, kar se sveti. 144. Dober večer, boter Peter! 145. Strd, žrd, srd, grd, trd. 146. Klop, polk. 147. Soča, sova, soba. 148. Jordan. 149. Nebo.

139.



141.

Če te glava res boli,
vsaj imaš jo, le se smeji:
sladka jagoda visi
mnogokrat na suhi veji!

Silvester K.

Dobitki sedmega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilcem:

- I. P. Žmitek, oljnata slika „Ostanki preteklosti“: *Olga dr. Savnikova*, c. kr. okr. zdr. soproga, Kranj.
- II. J. Cankar „Na klancu“: *Mihael Pustišek*, posestnik, Zdole.
- III. Dekorativna figura: *Srečko Moder*, trgovec, Zagorje pri Savi.
- IV. Slika „Pogled na Trst“: *Milica Boltar*, urad. soproga, Beljak.
- V. Aleksandrov „Pesmi in romance“: *Anton Križman*, bogoslovec, Gorica.
- VI. Mali kip „Pritikljavec“: *Ivana Schweiger*, gospodinja in šivilja, Tržič.
- VII. Slika „Iz ljubljanske okolice“: *Vekoslav Tepina*, postajevodja, Radovljica.
- VIII. S. Sardenko: „V mladem jutru“: *Ivanka Goli-jeva*, Ljubljana.
- IX. Kadirna oprava: *Ivanka Žagar*, naduč. sopr., Pletrovče pri Celju.
- X., XI. in XII. Po 3 skudelice za kavo: *Rudolf Miculinič*, pom. urad., Ljubljana, *Neža Volk*, šivilja, Sevnica in *Marija Pajer*, žel. čuv. soproga, Podnart.

Za družbo sv. Cirila in Metoda.

Prispevki za pokroviteljstvo „Domačega Prijatelja“: Prenos iz 7. številki: K 35:40; L. Zamuda, Kjubljana 1.—; J. Furlan, Trst —50; T. Dragota, Gorica, Ivana N. Ribnica, Levčev Tonček, Ljubljana, M. Kovač, Kamnik, Jarmila P. Celje po —20. Skupaj: 38:40. — Priporočamo se za daljše prispevke!

Rokopisi in pisma tikajoča se uredništva naj se adresujejo: *Zofka Kveder Jelovšek, pisateljica v Pragi VII., Kamenická ul. številka 656, Češko.* Rešitve ugank, naročila i. t. d. pa na naslov: „Domači Prijatelj“, Praga VIII., Češko.

Imena udeležencev razreševanja

sedmega natečaja ugank v „Domačem prijatelju“ 1904.

Številke značijo števila rešenih ugank.

Iv. Antončič, Markovec	11	Katarina Bergant, učit. sopr.	
Franc Babnik, Ljubljana	7	Turjak	11
Matevž Baloh, Moste	13	Jos. Bertok, nadučitelj, Lazaret	
Viktor Baloh, trg. pom., Kranj	6	pri Kopru	14
Ivan Berkovič, c. kr. kancel.,		Ivan Bilc, Toplice	5
Višnjagora	7	Anton Bizjak, Kranj	7
Ančka Berce, nadučit. sopr. Št.		Milica Boltar, uradnik soproga,	
Janž	8	Beljak	14

Stanko Bogataj, Kobarid	6	Marija Kragelj, Podbrdo	14
Stankinka Brence, zasebnica Velenje	7	Peter Kraji, Pevma	7
Olga Breznikova, Vojnik	8	Alberta Krmac, učit. soproga Vipolže	12
Vekoslav Burja, dijak, Ljubljana	7	Anton Križman, stud. theol. Gorica	11
Stanko Crobath, dijak, Kranj	7	Ivan Križman, Sv. Ivan pri Trstu	10
Bernard Cescutti, Ljubljana	7	Roza Križanc, Sevnica	9
Ignac Čuderman, Tupaliče	10	Mici Lah, učenka, Smarje-Sap	8
Karol Čeh, učitelj, Sv. Trojica v Slov. gor.	11	Dragica Leban, c. kr. poštarica, Trnovo pri Gorici	12
Justina Detela, Moravče	6	Franjica Levstik, Celje	11
Alojzija Esih, Loka p. Zid. mostu	8	Ivana Lipold, Letuš	11
Marica Fajgelj, Ajdovščina	11	Leopold in Pavlina Marn, Škocijan	11
Jan Feigel, c. kr. rač. revid. Gorica	14	M. Marout, Ljubljana	6
Franč Fludernik, kroj. Ljubno	7	Mihael Mahné, Kalobje	6
Rudolfa Fonova, Solkan	7	Anton Maslo, učitelj, Ricmanje	6
Draga Gartner, Planina pri Rakeku	10	Al. Matelič, duhovnik, Soča	?
Anton Gerbec, organ. inpevod., Barkovlje pri Trstu	7	Peter Medič, pokop. oskrbnik, Ljubljana	?
Anka Globočnik, sopr. c. kr. notarja, Metlika	9	Marija Mencinger, Češnjica v Bohinju	6
Dragotin Gobec, posoj. tajnik, Podgrad (Istra)	11	Rudolf Miculinič, pom. uradnik, Ljubljana	6
Ivanka Goli-jeva, Ljubljana	8	Julija i Minka Miklič, učiteljici, Gomilsko	10
Dragotin Gorup, paznik, Ljubljana	9	Josip Mithans, učitelj, Pletrovče	10
Mirko Gosak, cand. inr., Žiče	11	Srečko Moder, Zagorje ob Savi	8
Gizela Gradnik, Medana	5	R. Modic, učenec, Ljubljana	6
Josip Gregorin, učitelj, Vič pri Ljubljani	15	Josip Novak, c. kr. učitelj, Idrija	14
Nežica Grimšičer, Radovljica	6	Gojmir Novak, realec, Idrija	9
Fran Grudnik, učitelj, Preloka	10	Josip Ocepek, trgovec, Medija-Izlake	10
Marija Grzina, Kozje	7	Anica Omejceva, Ljubljana	7
Miha Grzina, slikar, Kozje	8	Janez Pavšič, organist, Otalež	7
Ant. Hočevar, Gornjigrad	5	Bog. Pavlič, gimnazijal., Gradec	14
Anica dr. Ilešičeva, Ljubljana	6	J. Pavčič, Ljubljana	9
Fran Jeglič, nadučitelj, Dovje	9	Marija Pajer, žel. čuv. sopr. Podnart	5
Marica Jekovec, učiteljica Ljubljana	9	Ed. Planinšek, zaseb. ur. Soštany	7
Josip Kamnikar, zborovodja, Osijek	8	Amalija Plesničar, Gorica	8
Fran Kavčič, posestnik, Ljubljana	1	Anton Plesničar, župnik, Lokve pri Gorici	13
Janko Kavs, nadučitelj, Smarje pri Ajdovščini	9	Richard Pintar, petošolec, Kandija pri Rudolfovem	7
Rika Kilar, Ljubljana	12	Just Piščanec, c. kr. car. pregled. Gorica	7
Linčka pl. Kleimmayr, Brnca pri Beljaku	9	Anton Porekar, nadučitelj, Hum Ormožu	8
Mici Koderman, Zdor. Ponikva	8	Zorko in Henrik Prelovec, Idrija	7
Ivan Kordan, žel. sklad. nadzor. Kranj	5	Leopoldina Presker, Ljubljana	14
Josip Kos, stud. theol., Gorica	12	Minka Pretnar, posestnica. Radovljica	6
Ivan Košir, vikar, Obloke	14	Edi in Valdi Prinčič, Pevma pri Gorici	5
Josip Košiček, divak, Ljubljana	6	Mihael Pustišek, posest., Zdole	9
Jak. Kovačič, Švabek	10	Franc Pustišek, Zdole	9
Terez. Kovačič, učiteljica, Goriče pri Kranju	9	Janez Pustišek, Zdole	9
Ana Kr. Krant, sepr. c. kr. sodnika, Logatec	8	Nikola Pustišek, Zdole	9